

TORONTO

Büszke befogadók

HUBER ZOLTÁN

TORONTO IMÁDJA A KULTURÁLIS SOKSZÍNŰSÉGET, A GONDOLKODÁS SZABADSÁGÁT, ÍGY A FILMFESTIVÁLJÁÉRT IS RAJONG.

A világnak több Kanadára van szüksége! – olvasható pólón, vászontáskán és törülközőn a nem is teljesen komolytalan szlogen. A nagy szomszéd árnyékából kilépő, egykori provinciális státuszát rég maga mögött tudó hatalmas ország, élén a tökéletes PR-hadjáratot vezénylő Justin Trudeau miniszterelnökkel joggal érezheti magát a béke egyik utolsó szigetének az önmagából kifordulni látszó nyugati világban. Torontóban szinte tapintható, mennyire büszkék a helyiek a városuk sokszínűségére és nyitottságára, illetve arra, hogy a félelem és butaság korában náluk azért is nagyon jól működnek a mászol kiátkozott liberális értékek. Az idén már negyvenkettedik alkalommal megrendezett Torontói Nemzetközi Filmfesztivál (TIFF) hangulatában és kínálatában is hűen visszatükrözte az itt élők általános közérzetét.

A város nyilván joggal büszke a hagyományosan szeptember elején megrendezett mustrára, hiszen a fesztiválok fesztiváljaként indult vetítés-sorozat az észak-amerikai kontinens egyik legfontosabb filmes rendezvényévé nőtte ki magát. A kora őszi időpont azért sem mellékes, mert Toronto az egyre hosszabbra nyúló, hagyományosan az Oscar-gálával véget érő díjszezon egyik első állomása, ahol a stúdiók először dobják a mélyvízbe a potenciális jelöltjeiket. A vörös szőnyeges vonulásokkal megtámogatott hollywoodi nagyvadak persze csak a csillogó felszínt jelentik, a teljes fesztiválprogram a bőség zavarával sokkolja a látogatót. Hetvennégy országból kétszázötven nagy és nyolcvannégy rövidfilm, a világpremierek száma bőven száz felett, de ebben még nincsenek

benne a dokumentumfilmek vagy az olyan speciális, elsősorban a tege-rentúli szakmának szóló események, mint a *Testről és lélekről* vetítése.

Számos független amerikai alkotás forgalmazási jogai találnak itt gazdára, de a nemzetközi kitekintés is lehengetlő, nem is beszélve az olyan szekciókról, mint a sötétebb darabokat felvonultató „midnight madness” vagy a kiszámíthatatlanabb kalandokat ígérő „discovery”. Természetesen van külön kanadai merítés is, illetve az aktuális trendekre érzékeny mustraként ma már a kisebb képernyő sem marad ki a programból. A két nemzeti kincs, Margaret Atwood és Sarah Polley együttműködésével készült *Alias Grace* szorozatpremierjét hatalmas érdeklődés kísérte, de David „Drót” Simon várva várt új szériája (*The Deuce*) is itt mutatkozott be.

A közel fél évszázados története alatt a fesztivál tehát igen komoly rangot szerzett, a legnagyobb erősségét talán mégis az adja, hogy organikus része, fontos eseménye az otthont adó nagyváros életének. A szórakoztató negyed erre a pár napra teljesen átalakul, a patinás színházakba vásznak kerülnek, a fő ütőeret jelentő King Street a mustra hivatalos utcájává alakul, ahol az autók és villamosok helyett vörös szőnyegek, színpadok és a szponzorok reklámstandjai sorakoznak. A TIFF ráadásul nemcsak két szeptemberi hétvégét és néhány hétköznapot jelent, mozikomplexumként és állandó kulturális térként ugyanis folyamatosan működik. Szeptemberben többek között Villeneuve-retrospektív és Guillermo Del Toro munkásságát bemutató kiállítás volt terítéken, biztosítva, hogy a négy betűs rövidítés

(TIFF) a minőségi mozizás márkanekveként rögzüljön a köztudatban.

Toronto lakói szemmel láthatóan szeretik a fesztiváljukat és nemcsak sűrűn látogatják, de abszolút a magukénak érzik. A kigyózó soroknál és telt házaknál talán sokkal beszédesebb, hogy a programok zökkenőmentes lebonyolításában több száz önkéntes segítette. Akár forgalmat irányítottak, a sorban állást szervezték vagy csak útba igazították a közönséget, a gimnazistáktól a nyugdíjasokon át a fogyatékkal élőkig mindenki kapott valami feladatot. Ezek után természetes, hogy egytől-egyig mosolyogva feszítettek a „festival volunteer” feliratú pólójukban, a közönség pedig minden alkalommal, még az utolsó napokban is hatalmas tapsal juttalmazta a filmek elé besúrt, nekik köszönetet mondó szpotot. Az aktív befogadás, a markáns tetszénnyilvánítás jellemző a vetítésekre, még akkor is, ha csak a sajtó vagy a forgalmazók képviselői voltak jelen.

Amennyire várták például George Clooney új rendezését, olyan fagyos lett végül a *Suburbicon* fogadtatása. (Filmvilág 2017/11.) Csalódás volt a szintén nagyon várt *Darkest Hour*, a Churchill sorsfordító napjait dramatizáló alkotás is, mely Nolan filmjéhez hasonlóan a dunkirki csata idején az angol kormányzat háborús dilemmáit feszegeti. A rendező Joe Wright sajnos nem tudott ellenállni a kínálkozó pátosznak és giccsnek, Winston Churchill portréja így nem tud túllépni az ismerős paneleken, sőt, a film mélypontjában a mogorva angol miniszterelnök leszáll a nép közé, és a metrón heroikus költeményt idéző fekete munkás hatására jut a megfelelő döntésre. A fő attrakció persze Gary Oldman ihletett alakítása, aki klasszikus Oscar-kompatibilis átváltozást hajt végre, játéka így tulajdonképp megmenti a filmet.

A színészek munkája miatt igazán érdekes a *The Mountain Between Us* is, ahol Kate Winslet és Idris Elba zuhan le egy kiséggel a semmi közepén, hogy aztán egymást segítve próbálják túlélni a fagyos hegyvidéki vadont. Az izraeli Hany Abu-Assad filmjének első két harmada lehengetlő műfaji fúzió, a romantikus kapcsolati drámák és a fesztes túlélés-filmek ritkán látható elegye. A gondok akkor kezdődnek, mikor kifogy a feszültség a történetből, amit

az alkotók a múltbeli titkok és bizonytalanságok feltárásával próbálnak pótolni, növekvő hiteltelenséggel és csökkenő eredményekkel.

Jóval lelkesebben fogadta a kanadai közönség Alexander Payne új filmjét. A *Downsizing* hasonló témákat pedzeget, mint az alkotó eddigi filmjei, de az amerikai kisember útkeresésébe ezúttal sokkal komolyabb közéleti kritika vegyül. Hőseink jövedelme nem túl nagy, ezért egy forradalmi eljárással hozzákicsinyítik magukat, hiszen így kevesebbet fogyasztanak, azaz a pénzükért luxus körülmények között élhetnek. Az idilli minivárosban persze mégsem felhőtlen az élet és a boldogság sem az anyagiakon múlik, ami korántsem forradalmi állítás, de Payne keserédes komédiája célba talál.

Az idei TIFF egyik legvárhatóbb meglepetése a világhírű amerikai stand up komikus, Louis C.K. titokban forgatott, napokkal korábban elkészült filmje volt. Az *I Love You, Daddy* pontosan ott folytatja, ahol a *Louie* című sorozata abbahagyta, csak épp izgalmasabb a formátum. C.K. maga kereste meg a szereplőket és saját pénzből finanszírozta a produkciót, így teljes kontrollal dolgozhatott, ami jótékonyan befolyásolta a végeredményt. Az apaság és a showbusiness motívumaival operáló komédia Woody Allen jobb munkáival rokon, miközben tökéletesen illeszkedik C.K. világába.

Hasonlóan okos, ám sokkal élesebb humorral operált a kiváló *Veep* kapcsán ismert Armando

lannucci rendezése, a *The Death of Stalin*. Az azonos című képregényből készült film az abszolút hatalom abszurditását járja körül és morbid fénytörésben képzeli el, vajon mi játszódott le a rettegett generalisszimusz halálakor. Aki ismeri a fentebb már említett szériát, nagyjából tudhatja, mire számíthat. A szituációk időzítése hibátlan, a szereposztás elsőrangú és a poének is ülnek, közben pedig szép lassan kirajzolódik a hatalomkoncentráció törvénytörő impotenciája is.

E két említett alkotás mellett a TIFF legnagyobb sikerét Martin McDonagh új filmje aratta, mely végül a közönség szavazatai alapján el is nyerte a fesztivál legfontosabb díját (People's Choice Award). A *Three Billboards Outside Ebbing, Missouri* az ír alkotó saját bevallása szerint kimondottan Frances McDormand és Sam Rockwell számára íródott, akik lélegzetelállító alakításokkal hálálták meg a bizalmat.

A sötétebb oldalon találkozhattunk S. Craig Zahler új filmjével, ami a *Csontok és skalpok* után ismét brutálisan behúzza a nézőt a gonoszság szívébe. A *Brawl in Cell Block 99* lassan csordogáló, sokkoló fordulatokkal teli darab, Vince Vaughn és Don Johnson jutalomjátékával elsősorban azoknak, aki szerették a rendező előző horror-westernjét.

A program felelősei az éjféλι mozikhoz sorolták James Franco némileg váratlan remekléseit is, mely a kultikus trash *The Room* (Tommy Wiseau, 2003) készítését dolgoz-

za fel, rendkívül akkurátusan. Franco nagy bravúrja, hogy miközben elképesztően viccesen rekonstruálja a hírhedten rossz jeleneteket, empatikus az elkövetőkkel. A *The Disaster Artist* pontosan azért működik, mert a készítő végül fejet hajtanak az önjelölt művészek előtt, akik a végeredmény minőségétől eltekintve mégiscsak összehoztak egy olyan mozgóképet, amiről mind a mai napig beszélünk.

A legkülönlegesebb találat talán mégis a kanadai *Les Affamés* (*Kiéhezettek*) volt, mely ismét bizonyította, hogy bőven van még kraft a zombifilmek mostanság kissé túlhasznált műfajában. A „québécois” alkotás a legrégebbi, éppen ezért a legjobbban működő eszközökkel, a kiszámíthatatlan tempó- és hangnemváltásokkal dolgozza meg a nézőt. Robin Aubert műve nem véletlenül nyerte el a legjobb kanadai filmnek járó díjat, hisz a nemzetközi porondon is komolyabb figyelmet keltet. A gyönyörűen komponált, statikus életképek elemi erővel ragadják meg a ritkán lakott vidék csendes hangulatát, amibe időről-időre berobban a felfoghatatlan apokalipszis. Aubert eléri azt, ami csak keveseknek sikerül ebben a műfajban: filmje egyszerre egzisztencialista látlettel, izgalmas műfaji variáció és elgondolkoztató lábjegyzet ahhoz az örülethez, ami jelenleg a világban zajlik.

Az általános felforduláshoz, az öngerjesztő gyűlölethez a legszebb kommentárt mégis az a Guillermo del Toro fűzte, akit az utóbbi időben kissé mostohán kezelt a kritika. A *The Shape of Water* a mozihoz fűzött szerelmeslevélként, nosztalgikus műfaji kalandozásként és aktuális kiáltványként is izgalmas. A mexikói rendező a szépség és a szörnyeteg ősi történetét a régi hollywoodi rémfilmek és inváziós sci-fi stílusában meséli újra, miközben ismét a saját alkotói világát építi fel. Az idegentől nem rettegni kell és nem zsigerből elpusztítani, hanem nyitni felé és megismerni, mondja a mese, amire mostanság nagyon nagy szükségünk van. Amíg ugyanis készülnek ilyen filmek és vannak ilyen fesztiválok, ennyire lelkes és befogadó közönséggel, addig messze nincs veszve minden. •

Robin Aubert:
A kiéhezettek
(Marc-André
Grondin)

